

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

Białystok 2023

Wstęp

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności. Definicja stosowana przez WHO przyjmuje, że do osób niepełnosprawnych zalicza się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.

Kwestia niepełnosprawności zarówno prawnej, jak i biologicznej, jest niezwykle istotna z punktu widzenia rynku pracy. Rzutuje bowiem nie tylko na zdolność jednostki do podjęcia pracy zarobkowej, ale również na jakość zasobów pracy.

Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100) niepełnosprawność definiuje się jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy, w stopniu: znacznym, umiarkowanym i lekkim. Z kolei w art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1251) określono osobę niezdolną do pracy jako osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. W związku z tym przez ZUS wydawane są orzeczenia o: niezdolności do pracy, niezdolności do samodzielnej egzystencji oraz celowości przekwalifikowania zawodowego.

W największej w Polsce bazie danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku – Banku Danych Lokalnych przechowywane są dane odnośnie osób niepełnosprawnych, które definiuje się jako „osoby, które posiadają orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz odczuwają ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku”¹.

W 2021 roku został przeprowadzony kolejny Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań (NSP 2021), mający na celu dostarczeniu najbardziej szczegółowych danych o ludności ze względu na możliwie najwięcej cech w podziale na wszystkie szczeble podziału

¹ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/241,pojecie.html>, dostęp on-line: 21.11.2023

terytorialnego kraju: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym. W obszarze zainteresowań rachmistrzów realizujących te zadanie, znajdowała się m.in. kwestia sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy. W myśl decydujących NSP 2021 wśród osób niepełnosprawnych rozróżnić możemy dwa typy: „osoba niepełnosprawna prawnie to osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Taka osoba może, ale nie musi, posiadać odpowiednie orzeczenie potwierdzające ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności. Osoba niepełnosprawna tylko biologicznie to osoba, która posiada wyłącznie ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności, a nie posiada orzeczenia o niepełnosprawności. Osoba niepełnosprawna prawnie i biologicznie to osoba, która posiada ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności”².

Zarówno w jednej jak i drugiej definicji mowa jest o orzeczeniu – dokumencie potwierdzającym stan zdrowia, który w sposób szczególny ogranicza funkcjonowanie. Jednocześnie dopuszcza się możliwość o nieposiadaniu owego dokumentu opierając się na subiektywnym odczuciu o ograniczeniach zdrowotnych. Definicja użytkowana na potrzeby realizacji NSP 2021 bardziej uszczegóławia i rozróżnia poszczególne grupy osób niepełnosprawnych, w tym kwestie posiadania orzeczenia.

1. Demografia

W ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 roku przebadano populację mieszkańców województwa podlaskiego (1154283), w tym także osoby z niepełnosprawnością. Zanotowano 161 388 osób deklarujących się jako niepełnosprawne, co stanowiło 14,0% ogółu przebadanych w województwie podlaskim. Nieznacznie wyższy odsetek respondentów z niepełnosprawnością wystąpił w skali ogólnopolskiej (odpowiednio: 38036118 przebadanych w całym kraju, w tym 5447548 z niepełnosprawnością respondentów – 14,3%). Wśród osób z niepełnosprawnością kobiety stanowiły 55,2% (89057), a mężczyźni 44,8% (72331), mieszkańcy miast 60,4% (97464), a wsi - 39,6% (63924).

² <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/metryka/4346?back=True#>, dostęp on-line: 17.11.2023

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

W porównaniu z wynikami uzyskanymi podczas poprzedniego spisu powszechnego NSP 2011, liczba mieszkańców województwa podlaskiego z niepełnosprawnością wzrosła o 22,5% (w kraju zwiększyła się o 16,0%).

Tabela 1 Podstawowe dane demograficzne z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 i 2021

Ludność	NSP 2011	udział %	NSP 2021	udział %	wzrost/spadek 2011/2021 w %
Polska	38 511 824	100,0	38 036 118	100,0	-1,2
Polska, niepełnosprawni	4 697 048	12,2	5 447 548	14,3	16,0
woj. podlaskie	1 202 365	100	1 154 283	100	-4,0
woj. podlaskie, niepełnosprawni	131 758	11,0	161 388	14,0	22,5

Dane: Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021, Tabl. 21, GUS

Wśród osób z niepełnosprawnością dominowały osoby niepełnosprawne prawnie. Udział takich osób w ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnością w końcu marca 2021 r. wyniósł 61,8% (99695) i w porównaniu z wynikami poprzedniego spisu zmniejszył się o 2,1 p. proc. (w Polsce spadł o 3,0 p. proc.)³. Wśród 92979 osób niepełnosprawnych prawnie w wieku 16 lat i więcej było 40,1% osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, 33,8% - znacznym i 26,1% - lekkim. W grupie 61693 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie 80,1% odczuwało umiarkowane ograniczenie niepełnosprawności, 17,3% - poważne, a 2,6% całkowite⁴.

W ramach NSP 2021 pozyskano dane o aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami. W grupie tej największy odsetek stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym – 58,0% (w ogólnej zbiorowości mieszkańców woj. podlaskiego – 22,2%). Kolejną liczną grupą byli respondenci w wieku produkcyjnym w udziale 36,8%. W przypadku ogólnej zbiorowości mieszkańców województwa odsetek ten wyniósł 59,6%. Znacznie mniej

³ Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie podlaskim – wyniki wstępne NSP 2021, Urząd Statystyczny w Białymstoku

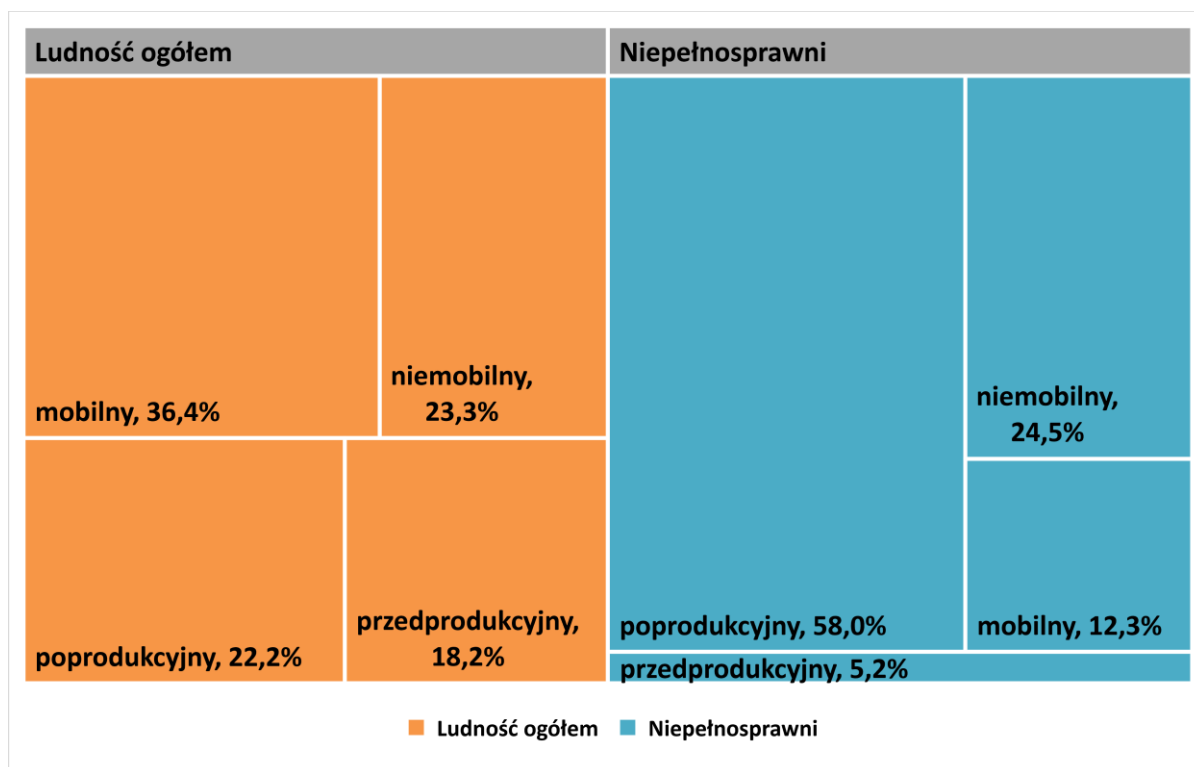
⁴ Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna i ekonomiczna ludności Polski w świetle wyników NSP 2021, Tabl. 22, GUS, dostęp online: <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/stan-i-struktura-demograficzno-spoeczna-i-ekonomiczna-ludnosci-polski-w-swietle-wynikow-nsp-2021,6,2.html> [20.12.2023]

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

osób z niepełnosprawnościami było w wieku przedprodukcyjnym, w udziale 5,2% (wśród ogółu ludności – 18,2%)⁵ (Rysunek 1).

Dość istotną różnicą między analizowanymi grupami jest procentowy udział mężczyzn w wieku produkcyjnym mobilnym. W przypadku ogółu ludności jest ich dwuipółkrotnie więcej niż w przypadku osób z niepełnosprawnością (38,6% wobec 15,4%). Jeszcze większe różnice (3,5-krotne) wystąpiły pomiędzy udziałem kobiet w wieku produkcyjnym mobilnym wśród ogółu ludności województwa – 34,3% a wśród przeankietowanych kobiet z niepełnosprawnością (9,8%).

Rysunek 1 Wizualizacja danych dotyczących osób z niepełnosprawnością pod kątem ekonomicznych grup wieku według danych NSP 2021

Dane: Opracowanie własne WUP w Białymstoku na podstawie GUS BDL, NSP 2021 Ludność. Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku dostęp online: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

Szczegółowe zestawienie danych dotyczących osób z niepełnosprawnością znajduje się w Aneksie tabelarycznym.

⁵ GUS BDL, NSP 2021 Ludność. Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku dostęp online: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

2. Aktywność ekonomiczna ludności z niepełnosprawnościami w Polsce

Według wyników badania BAEL, liczba ludności z niepełnosprawnościami⁶ w Polsce wyniosła w IV kwartale 2022 r. 2 754 tys. osób (9,3% ogółu ludności w wieku 15-89 lat). Aktywnych zawodowo było 541 tys. osób z niepełnosprawnościami, w tym pracowało 512 tys. osób. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 19,6%, czyli prawie 3-krotnie mniej niż dla ogółu ludności (58,2%). Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wyniósł 18,6%, co oznacza, że na każde 100 osób z niepełnosprawnościami w wieku 16-89 lat pracowało niespełna 19 osób. Jednocześnie stopa bezrobocia rzeczywistego wśród osób z niepełnosprawnościami była prawie dwukrotnie wyższa (5,4%) niż wśród ogółu ludności w wieku 15-89 lat (2,9%) (Tabela 1).

Tabela 2 Aktywność ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami w Polsce w IV kwartale 2022 roku

Wyszczególnienie	Ludność w wieku 15-89 lat ogółem	w tym osoby z niepełnosprawnościami w wieku 16-89 lat
Ludność ogółem (w tys.), w tym:	29 720	2 754
• Aktywni zawodowo (w tys.), w tym:	17 294	541
- pracujący (w tys.)	16 796	512
- bezrobotni (w tys.)	499	29
• Bierni zawodowo (w tys.)	12 426	2 213
Współczynnik aktywności zawodowej (w %)	58,2	19,6
Wskaźnik zatrudnienia (w %)	56,5	18,6
Stopa bezrobocia (w %)	2,9	5,4

Dane: „Aktywność ekonomiczna ludności Polski - 4 kwartał 2022 roku”, GUS <https://stat.gov.pl/>

Jak wynika z danych GUS (BAEL), aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami w województwie podlaskim kształtuje się mniej korzystnie niż w kraju. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wieku 16-64 lata w woj. podlaskim wyniósł w IV kwartale 2022 r. 25,6%, natomiast w skali kraju – 29,8%⁷.

⁶ Zgodnie z metodologią BAEL, do osób z niepełnosprawnościami zaliczono osoby w wieku 16 lat i więcej, które mają przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy. Informacje o niepełnosprawności są zbierane w BAEL wyłącznie w celu oceny sytuacji tej grupy osób na rynku pracy. Z uwagi na reprezentacyjny charakter, wielkość próby oraz zakres badania, uzyskanych wyników nie można traktować jako informacji o ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Dane BAEL mogą służyć wyłącznie jako źródło informacji o sytuacji tej grupy osób na rynku pracy.

⁷ BDL GUS

3. Zmiany poziomu bezrobocia rejestrowanego osób z niepełnosprawnościami

W końcu 2022 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w woj. podlaskim wyniosła 31185 osób i na przestrzeni lat 2012-2022 zmniejszyła się o 37520 osób, tj. o 54,6% (w kraju spadła o 62,0%). Wraz ze spadkiem ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Podlaskiem, zmniejszeniu uległa liczba osób z niepełnosprawnościami o 1626 osób, tj. o 42,6% (w kraju spadła o 46,6%). W końcu 2022 r. w woj. podlaskim zarejestrowanych było 2189 osób z niepełnosprawnościami i stanowiły one 7,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (2012 r.: 5,6%). W skali kraju liczba osób w omawianej grupie wyniosła 59559 osób, a jej udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w kraju był większy niż w woj. podlaskim i wyniósł 7,3% (2012 r.: 5,2%)⁸.

Tabela 3 Zmiany liczby zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami na tle ogółu bezrobotnych w województwie podlaskim w latach 2012-2022 (stan w końcu roku)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zarejestrowani bezrobotni ogółem	68705	70889	60394	55019	48361	39997	36786	33277	37830	33374	31185
w tym osoby z niepełnosprawnościami	3815	4150	3801	3424	3042	2572	2454	2253	1976	2253	2189
wzrost/spadek do poprz. roku (w liczbach)	242	335	-349	-377	-382	-470	-118	-201	-277	277	-64
wzrost/spadek do poprz. roku (w %)	6,8	8,8	-8,4	-9,9	-11,2	-15,5	-4,6	-8,2	-12,3	14,0	-2,8
% osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych - Podlaskie	5,6	5,9	6,3	6,2	6,3	6,4	6,7	6,8	5,2	6,8	7,0
% osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych - Polska	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	6,8	7,3

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/bezrobocie-rejestrowane

Do 2013 roku, wraz ze wzrostem ogólnego poziomu bezrobocia, rosła liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami, natomiast w kolejnym okresie 2014-2020

⁸ BDL, GUS

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

następował spadek liczebności analizowanej grupy bezrobotnych. W 2021 roku miał miejsce ponowny wzrost liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (o 277, tj. o 14,0%), a w 2022 r. liczba bezrobotnych w tej grupie ponownie zaczęła spadać (o 64, tj. o 2,8%).

Tabela 4 Zmiany w poziomie i strukturze zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami wg płci i miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w latach 2012-2022 (stan w końcu roku)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami (w liczbach), w tym:	3815	4150	3801	3424	3042	2572	2454	2253	1976	2253	2189
kobiety	1570	1709	1497	1410	1171	1001	945	896	746	861	819
mężczyźni	2245	2441	2294	2014	1871	1571	1509	1357	1230	1392	1370
miasto	2943	3153	2874	2614	2291	1886	1825	1680	1479	1702	1632
wieś	872	997	917	810	751	686	629	573	497	551	557
Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami (w %), w tym:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
kobiety	41,2	41,2	39,4	41,2	38,5	38,9	38,5	39,8	37,8	38,2	37,4
mężczyźni	58,8	58,8	60,4	58,8	61,5	61,1	61,5	60,2	62,2	61,8	62,6
miasto	77,1	76,0	75,6	76,3	75,3	73,3	74,4	74,6	74,8	75,5	74,6
wieś	22,9	24,0	24,1	23,7	24,7	26,7	25,6	25,4	25,2	24,5	25,4

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRIT-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

W końcu 2022 roku wśród osób z niepełnosprawnościami przeważali mężczyźni (1370; 62,6%). W latach 2012-2022 udział mężczyzn zwiększył się o 0,8 punktu proc. (2012 r.: 58,8%). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to mieszkańcy miast stanowili 74,6% osób z niepełnosprawnościami (1632), a ich udział w analizowanym okresie zmalał o 2,5 punktu proc. (2012 r.: 77,1%).

4. Bezrobocie rejestrowane osób z niepełnosprawnościami w 2022 roku

W końcu 2022 r. w urzędach pracy woj. podlaskiego zarejestrowanych było 2189 bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, czyli o 64 (o 2,8%) mniej niż rok wcześniej. Jednocześnie zanotowano spadek wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (o 2,8%). Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły w końcu 2022 r. 7,0% ogólnej liczby

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

zarejestrowanych bezrobotnych (w końcu 2021 r. – 6,8%). W ewidencji urzędów pracy pozostawały też 434 osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowane jako poszukujące pracy nie pozostające w zatrudnieniu.

Tabela 5 Bezrobocie rejestrowane osób z niepełnosprawnościami w 2022 roku według województw (stan w końcu roku)

Województwo	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami	% do ogółu
Polska	812301	59 559	7,3
Lubuskie	15725	1611	10,2
Pomorskie	42401	3896	9,2
Dolnośląskie	53952	4901	9,1
Łódzkie	54397	4856	8,9
Opolskie	20524	1875	9,1
Warmińsko-Mazurskie	41069	3388	8,2
Wielkopolskie	46289	4135	8,9
Śląskie	64903	5705	8,8
Świętokrzyskie	34029	2791	8,2
Podlaskie	31185	2189	7,0
Małopolskie	64379	4462	6,9
Podkarpackie	69046	4444	6,4
Zachodniopomorskie	40144	2300	5,7
Mazowieckie	116520	6645	5,7
Lubelskie	61254	3402	5,6
Kujawsko-Pomorskie	56484	2959	5,2

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie BDL GUS

W woj. podlaskim odsetek osób niepełnosprawnych wśród zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 7,0% (10. miejsce wśród województw o najwyższej wartości tego wskaźnika) i był niższy od średniej krajowej o 0,3 punktu proc.

Niepełnosprawność jest czynnikiem różnicującym terytorialnie. Odsetek niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w województwie kształtował się w przedziale od 11,1% w PUP w Bielsku Podlaskim do 2,1% w PUP w Kolnie – rozpiętość udziału wyniosła 9,0 punktu proc.

Tabela 6 Bezrobotni z niepełnosprawnościami wg powiatowych urzędów pracy woj. podlaskiego w końcu 2022 r.

Powiatowy Urząd Pracy	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami	% do ogółu	wzrost/ spadek do poprzedniego roku (w l.)	wzrost/ spadek do poprzedniego roku (w %)
Augustów	2128	55	2,6	-7	-11,3
Białystok	10676	1057	9,9	-46	-4,2
Bielsk Podlaski	832	92	11,1	-13	-12,4
Grajewo	1838	63	3,4	-7	-10,0
Hajnówka	1179	91	7,7	11	13,8
Kolno	2195	46	2,1	10	27,8
Łomża	2454	226	9,2	0	0,0
Mońki	905	35	3,9	-6	-14,6
Sejny	963	21	2,2	9	75,0
Siemiatycze	873	40	4,6	6	17,6
Sokółka	2449	141	5,8	5	3,7
Suwałki	2075	214	10,3	-19	-8,2
Wysokie Mazowieckie	1547	44	2,8	5	12,8
Zambrów	1071	64	6,0	-12	-15,8
Woj. podlaskie	31185	2189	7,0	-64	-2,8

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-01 o rynku pracy

W porównaniu do końca 2021 r. spadek poziomu bezrobocia w analizowanej grupie miał miejsce na terenie działania 7 powiatowych urzędów pracy, przy czym największy procentowo odnotowano w PUP w: Zambrowie (-15,8%), Mońkach (-14,6%) i Bielsku Podlaskim (-12,4%). Wzrost liczby bezrobotnych z niepełnosprawnościami wystąpił w 6 powiatowych urzędach pracy, procentowo największy zaś w PUP w: Sejnach (+75,0%), Kolnie (+27,8%) i Siemiatyczach (+17,6%). Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnościami notowana w PUP w Łomży pozostała na poziomie sprzed roku.

5. Struktura bezrobocia osób z niepełnosprawnościami

Wśród bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w końcu 2022 roku w powiatowych urzędach pracy było 819 kobiet (stanowiły 37,4 %) i 1370 mężczyzn (62,6%). W porównaniu do 2021 r., przy spadku ogólnej liczby bezrobotnych z niepełnosprawnościami o 2,8%, liczba bezrobotnych kobiet z niepełnosprawnościami zmniejszyła się o 4,9%, a liczba bezrobotnych mężczyzn o 1,6%. Prawo do zasiłku posiadały 222 bezrobotne osoby z niepełnosprawnościami, czyli 10,1%, podczas gdy wśród ogółu

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

zarejestrowanych prawo do zasiłku posiadało 13,1%. W ciągu roku odnotowano spadek niepełnosprawnych zasiłkobiorców o 4,3% (wśród ogółu bezrobotnych zasiłkobiorców wzrost o 13,7%).

Spośród zarejestrowanych w końcu 2022 r. bezrobotnych osób niepełnosprawnych, najliczniej reprezentowana była grupa wiekowa 45-54 lata – 28,8%, najmniej liczna była natomiast najstarsza grupa wiekowa 18-24 lata i więcej – 3,8%.

Populację osób z niepełnosprawnościami cechuje niski poziom wykształcenia. Na koniec 2022 roku najwięcej osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne posiadało wykształcenie gimnazjalne i poniżej – 31,7% oraz zasadnicze zawodowe – 30,8%. Warto zauważyć, że w strukturze bezrobotnych ogółem udziały te były zdecydowanie niższe i wyniosły odpowiednio: 27,8% i 21,9%. Wśród osób z niepełnosprawnościami 184 osoby legitymowały się dyplomami wyższych uczelni, co stanowiło 8,4% bezrobotnych tej kategorii, wobec 15,2% osób z wyższym wykształceniem wśród bezrobotnych ogółem.

Bezrobotni z niepełnosprawnościami to najczęściej osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności - 74,4%. Umiarkowany stopień niepełnosprawności posiadało 23,7% osób, a znaczny – 1,9%. Najczęściej występujący wśród osób bezrobotnych rodzaj niepełnosprawności to: upośledzenie narządu ruchu – 30,8%, choroby psychiczne – 16,5%, choroby narządu wzroku – 9,2% oraz choroby układu oddechowego i krążenia – 7,8%.

W końcu 2022 r. spośród zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami najliczniejszą populację stanowiły osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat – 20,2% bezrobotnych w omawianej grupie. Zatem co piąty bezrobotny w omawianej grupie legitymował się takim stażem. Podkreślenia wymaga fakt, że w liczbie bezrobotnych z niepełnosprawnościami tylko 10,8% nie posiadało stażu pracy, a 17,6% legitymowało się stażem do 1 roku, podczas gdy odsetki te w ogólnej zbiorowości bezrobotnych były wyższe i wynosiły odpowiednio: 16,4% i 21,6%.

Wśród bezrobotnych z niepełnosprawnościami dominowały osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy – 42,2% bezrobotnych w tej grupie, a 14,3% pozostawało bez pracy przez okres 12-24 miesiące. Łącznie nieprzerwanie przez okres 12 miesięcy i dłużej, zarejestrowanych w urzędzie pracy było 1237 osób z niepełnosprawnościami i stanowiły one 56,5% tej kategorii bezrobotnych. Dla porównania, dla ogółu bezrobotnych ten odsetek

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

wyniósł 45,0%. Oznacza to, że osoby z niepełnosprawnościami, jeśli trafią do rejestrów urzędów pracy, to mają znacznie większe trudności ze znalezieniem zatrudnienia.

Szczegółowe zestawienie danych przedstawiono w Aneksie tabelarycznym.

6. Bilans bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami

W 2022 r. w urzędach pracy zarejestrowało się 2368 bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami (5,5% napływu do bezrobocia ogółem), z tego po raz pierwszy zarejestrowały się 294 osoby (12,4% ogółu napływu w tej populacji), a po raz kolejny 2074 osoby (tj. 87,6%). Napływ do bezrobocia osób niepełnosprawnych zwiększył się w stosunku do 2021 r. o 78 osób, tj. o 3,4%, podczas gdy napływ bezrobotnych ogółem zwiększył się o 12,7%.

Z ewidencji bezrobotnych wyłączono 2406 osób z niepełnosprawnościami, tj. o 210 osób więcej niż w 2021 r. (wzrost odpływów o 9,6%, podczas gdy dla ogółu bezrobotnych odnotowano wzrost odpływów o 6,1%). Najczęstszą przyczyną wyłączenia niepełnosprawnych bezrobotnych ze statystyk urzędów pracy były podjęcia pracy (48,2% odpływów tej subpopulacji) oraz rezygnacja ze statusu bezrobotnego lub niepotwierdzenia gotowości do pracy (15,1%). W analizowanym okresie pracę podjęło 1160 osób w omawianej kategorii i było to o 100 osób, tj. o 9,4% więcej niż w 2021 r. Pracę niesubsydiowaną podjęło 907 osób (37,7% odpływów tej subpopulacji), a w ramach subsydiowanych miejsc pracy zatrudniono 253 osoby (10,5% odpływów).

Wskaźnik płynności rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, rozumiany jako stosunek liczby osób podejmujących pracę do liczby osób nowo zarejestrowanych w tym czasie, wyniósł w 2022 r. 49,0% (w 2021 r. – 46,3%). Dla porównania, dla całej zbiorowości bezrobotnych wskaźnik ten wyniósł 56,3%.

Tabela 7 "Napływy" i "odpływy" bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w 2022 r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	%	Osoby z niepełnosprawnościami	%
Bezrobotni nowo zarejestrowani "napływy",	43074	100,0	2368	100
- po raz pierwszy	10425	24,2	294	12,4
- po raz kolejny, w tym powracający do rejestracji:	32649	75,8	2074	87,6
- po pracach interwencyjnych	64	0,1	9	0,4

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	%	Osoby z niepełnosprawnościami	%
- po robotach publicznych	245	0,6	26	1,1
- po stażu	3063	7,1	69	2,9
- po przygotowaniu zawodowym dorosłych	1	0,002	0	0,0
- po szkoleniu	861	2,0	22	0,9
- po pracach społecznie użytecznych	292	0,7	28	1,2
Bezrobotni wyrejestrowani „odpływy”, w tym z powodu:	45263	100,0	2406	100
□ podjęcia pracy, z tego:	24255	53,6	1160	48,2
□ pracy niesubsydiowanej	18988	42,0	907	37,7
- w tym pracy sezonowej	2155	4,8	60	2,5
□ pracy subsydiowanej, w tym:	5267	11,6	253	10,5
- na miejscach pracy subsydiowanych przez PFRON	29	0,06	29	1,2
- w zakładach pracy chronionej	0	0,0	0	0,0
- w ramach prac interwencyjnych	1570	3,5	54	2,2
- w ramach robót publicznych	1178	2,6	88	3,7
- z tytułu podjęcia działalności gospodarczej	1190	2,6	17	0,7
- refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	714	1,6	0	0,0
- podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	365	0,8	4	0,2
- podjęcia pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	5	0,01	0	0,0
- podjęcia pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego pow. 50 r.ż.	1	0,002	0	0,0
- rozpoczęcia realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisania kontraktu socjalnego	244	0,5	35	1,5
□ rozpoczęcia szkolenia	902	2,0	18	0,7
□ rozpoczęcia stażu	3917	8,7	92	3,8
□ rozpoczęcia przygotowania zawodowego dorosłych	1	0,002	0	0,0
□ rozpoczęcia prac społecznie użytecznych	335	0,7	24	1,0
□ odmowy bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub uczestnictwa w aktywnych programach rynku pracy	550	1,2	6	0,2
□ rezygnacji ze statusu bezrobotnego lub niepotwierdzenia gotowości do pracy	3263	7,2	364	15,1
□ osiągnięcia wieku emerytalnego	895	2,0	130	5,4
□ nabycia praw emerytalnych lub rentowych	223	0,5	84	3,5
□ nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego	230	0,5	26	1,1
□ utraty statusu osoby niepełnosprawnej	7	0,02	7	0,3

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy w woj. podlaskim w 2022 roku

W 2022 r. różnego rodzaju działaniami aktywizacyjnymi objęto 387 bezrobotnych z niepełnosprawnościami, co stanowiło 16,1% (w poprzednim roku 15,8%) wyrejestrowanych osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (praca subsydiowana, szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne). Liczba zaktywizowanych osób z niepełnosprawnościami zwiększyła się o 40, tj. o 11,5% w porównaniu do 2021 r. (347).

Największym zainteresowaniem bezrobotnych z omawianej subpopulacji cieszyły się w 2022 r. staże, które rozpoczęły 92 osoby (3,8% odpływów osób z niepełnosprawnościami), roboty publiczne, które rozpoczęło 88 osób (3,7%), prace interwencyjne, w ramach których zatrudniono 54 osoby (2,2%) oraz realizacja indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisanie kontraktu socjalnego - 35 osób i rozpoczęcie prac społecznie użytecznych – 24 osoby (odpowiednio: 1,5% i 1,0% odpływów).

Natomiast jeśli chodzi o największy udział osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu bezrobotnych aktywizowanych w ramach poszczególnych form, to dotyczył on osób bezrobotnych, które rozpoczęły w 2022 r. realizację indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisały kontrakt socjalny (14,3% z nich to osoby z niepełnosprawnościami), roboty publiczne (7,5%), prace społecznie użyteczne (7,2%) oraz prace interwencyjne (3,4%).

7. Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej dla osób z niepełnosprawnościami

W 2021 roku pracodawcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy woj. podlaskiego 690 ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Stanowiły one 3,1% wszystkich ofert będących w dyspozycji PUP (22613). Ofert pracy niesubsydiowanej było 540 (78,3%), a subsydiowanej 150 (21,7%), w tym 43 miejsca aktywizacji zawodowej (41 miejsc stażu i 2 miejsca pracy społecznie użytecznej).

W porównaniu do poprzedniego roku liczba ofert pracy kierowanych do osób z niepełnosprawnościami zmniejszyła się o 24 oferty, tj. o 3,4% (w 2021 r. – wzrost o 128, tj. o 21,8%). Spadek ten wynikał ze zmniejszenia się zarówno liczby ofert pracy niesubsydiowanej – o 8, tj. o 1,5%, jak i liczby pracy subsydiowanej o 16, tj. o 9,6%. Dla porównania, ogólna liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy zmniejszyła się w stosunku do 2021 r. o 2,2%.

Tabela 8 Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami zgłoszonych do PUP woj. podlaskiego w latach 2012-2022

Lata	Wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej ogółem	w tym miejsca pracy tym dla osób z niepełnosprawnościami	% udział wśród miejsc pracy ogółem	Zatrudnienie lub inna praca zarobkowa dla osób z niepełnosprawnościami	Praca subsydiowana dla osób z niepełnosprawnościami	w tym miejsca aktywizacji zawodowej
2012	19644	1271	6,5	1138	260	133
2013	23087	1288	5,6	1150	261	138
2014	27824	1241	4,5	1111	312	130
2015	29386	1157	3,9	1023	323	134
2016	31022	1264	4,1	1179	231	85
2017	35083	1211	3,5	1101	253	110
2018	30699	1178	3,8	1093	205	85
2019	25077	1094	4,4	1030	170	64
2020	21043	586	2,8	528	132	58
2021	23127	714	3,1	660	166	54
2022	22613	690	3,1	647	150	43

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-01 o rynku pracy i Sprawozdania MRiPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu

W analizowanym okresie odsetek miejsc pracy adresowanych do osób z niepełnosprawnościami wahał się od 6,5% w 2012 roku do 2,8% w 2020 roku. W latach 2021-2022 roku odsetek ten wyniósł po 3,1% i były to najniższe wartości na przestrzeni analizowanych lat. Udział ofert pracy subsydiowanej wśród ogółu ofert pracy kierowanych do osób z niepełnosprawnościami wahał się od 27,9% w 2015 roku do 15,5% w 2019 roku; w 2022 r. wyniósł 21,7%.

Opracowanie:

Wydział Badań i Analiz

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Aneks 1 Struktura osób z niepełnosprawnością w województwie podlaskim wg ekonomicznych grup wieku - wyniki NSP 2021 (stan w dniu 31 marca)

Ludność wg ekonomicznych grup wieku*	Ludność ogółem	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Kobiety	Udział %	Osoby z niepełno sprawnością	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Kobiety	Udział %
przedprodukcyjny	209644	18,2	107553	19,1	102091	17,3	8353	5,2	5156	7,1	3197	3,6
produkcyjny	688437	59,6	369993	65,9	318444	53,7	59410	36,8	36008	49,8	23402	26,3
mobilny	419849	36,4	216832	38,6	203017	34,3	19911	12,3	11149	15,4	8762	9,8
niemobilny	268588	23,3	153161	27,3	115427	19,5	39499	24,5	24859	34,4	14640	16,4
poprodukcyjny	256202	22,2	84208	15,0	171994	29,0	93625	58,0	31167	43,1	62458	70,1
Ogółem	1154283	100,0	561754	100,0	592529	100,0	161388	100	72331	100	89057	100

Dane: GUS BDL, NSP 2021 Ludność Osoby niepełnosprawne według płci, kategorii niepełnosprawności i ekonomicznych grup wieku, dostęp online:

<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> [21.12.2023]

*) Od 15 lat

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Aneks 2 Struktura bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy woj. podlaskiego w końcu 2022 roku

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura %	w tym osoby z niepełnosprawnościami	Struktura %
Ogółem	31185	100,0	2189	100,0
kobiety	14226	45,6	819	37,4
mężczyźni	16959	54,4	1370	62,6
z prawem do zasiłku	4080	13,1	222	10,1
bez prawa do zasiłku	27105	86,9	1967	89,9
wieś	12067	38,7	557	25,4
miasto	19118	61,3	1632	74,6
wg wieku				
18-24 lat	3823	12,3	84	3,8
25-34 lat	7744	24,8	269	12,3
35-44 lat	7806	25,0	401	18,3
45-54 lat	6159	19,7	631	28,8
55-59 lat	3308	10,6	466	21,3
60 lat i więcej	2345	7,5	338	15,4
wg wykształcenia				
wyższe	4726	15,2	184	8,4
policealne i średnie zawodowe/branżowe	7088	22,7	441	20,1
średnie ogólnokształcące	3852	12,4	197	9,0
zasadnicze zawodowe	6840	21,9	674	30,8
gimnazjalne i poniżej	8679	27,8	693	31,7
wg stażu pracy (lata)				
do 1 roku	6738	21,6	386	17,6
1-5	8135	26,1	443	20,2
5-10	4499	14,4	352	16,1
10-20	3939	12,6	408	18,6
20-30	2009	6,4	267	12,2
30 lat i więcej	762	2,4	96	4,4
bez stażu	5103	16,4	237	10,8
wg czasu pozostawania bez pracy (mies.)				
do 1 mies.	2792	9,0	122	5,6
1-3	5434	17,4	266	12,2
3-6	4434	14,2	244	11,1
6-12	4502	14,4	320	14,6
12-24	4234	13,6	313	14,3
pow. 24	9789	31,4	924	42,2
wg stopnia niepełnosprawności				
znacznym	x	x	42	1,9
umiarkowany	x	x	518	23,7
lekki	x	x	1629	74,4
wg rodzaju niepełnosprawności				
upośledzenie umysłowe	x	x	58	2,6
choroby psychiczne	x	x	361	16,5
zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	x	x	89	4,1
całościowe zaburzenia rozwojowe	x	x	20	0,9
choroby narządu wzroku	x	x	202	9,2
upośledzenia narządu ruchu	x	x	675	30,8
epilepsja	x	x	98	4,5
choroby układu oddechowego i układu krążenia	x	x	170	7,8
choroby układu pokarmowego	x	x	42	1,9
choroby układu moczowo-płciowego	x	x	60	2,7
choroby neurologiczne	x	x	176	8,0
inne	x	x	222	10,1
nieustalony	x	x	16	0,7

Dane: opracowanie WUP w Białymstoku na podstawie Sprawozdania MRiPS-01 o rynku pracy i Sprawozdania MRiPS-07 o osobach niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu